

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Γιώργος Βασιλακόπουλος

«Μόνο ένα υποκείμενο που περιλαμβάνει όλα τα ατομικά υποκείμενα είναι ικανό να αγκαλιάσει την κοινωνία ως σύνολο»
Durkheim

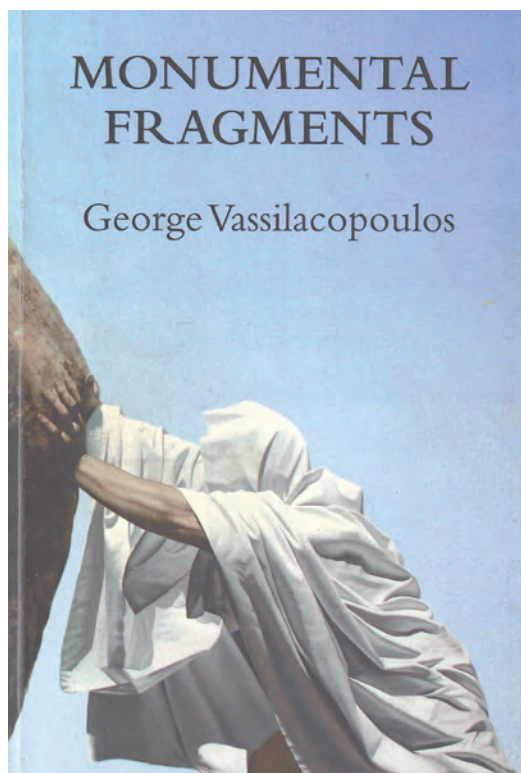
Σε ένα άλλο ποίημα αυτής της συλλογής που τίθεται τελευταίο στη σειρά, και το οποίο είναι και το μεγαλύτερο σε έκταση με τίτλο «Στον άγνωστο στρατιώτη», έχουμε την αποτίμηση φόρου τιμής σε ακτιβιστές όπως ο Αλέκος Δούκας, και σ' εκείνη τη γενιά των ανθρώπων που στο παρελθόν, μέσα σε αντίξοες συνθήκες έθεσαν το θεμέλιο λίθο ενός παραδείγματος, το οποίο όπως είπε ο Βασίλης Στεφάνου, «δείχνει το δρόμο για μελλοντικές αναπτύξεις στη διανοητική ζωή των Ελλήνων μεταναστών». Είναι εντυπωσιακό ότι ως περιεχόμενο το ποίημα, θα μπορούσε να είχε γραφεί από τον ίδιο τον Δούκα αν είχε ζήσει λίγα χρόνια ακόμα.

«Σκάλισες τους κοιμισμένους πόθους μας / μ' ένα τσαπί φτιαγμένο από ιδέες. / Ζέστανες τις παγωμένες ελπίδες μας / με λέξεις απλές γεμάτες μούστο / «Αρκεί να το θελήσουμε όλοι, / αρκεί να το πιστέψουμε όλοι είπες».

Το τελευταίο αυτό ποίημα της πρώτης συλλογής σηματοδοτεί αναμφίβολα, μια συνέχεια με τη γενιά του Δούκα. Μια συνέχεια, όπου οι άνθρωποι αφού πιτηθούν στο σήμερα, δεν το βάζουν κάτω, αλλά μεταθέτουν την ελπίδα στο αύριο. Το ποίημα αρχίζει έτσι:

«Στρατιώτη, / έχασες τα ίχνη του αύριο / προσπαθώντας να στυλώσεις / τα ερείπια ενός σάπιου σήμερα.» και κλείνει έτσι: « Δεν θ' αργήσει ν' ακουστεί να 'σαι σίγουρος / το «Νενικήκαμεν» απ' τον δρομέα.»

Όμως το ποίημα αυτό, αποτελεί κατά κάποιο τρόπο και το τελευταίο όριο μιας ποίησης, που εκφράζει σιγουριά για το μέλλον, η οποία εκδηλώνεται παντοιοτρόπως σ' αυτή τη μικρή συλλογή ποιημάτων: Με τα κεφαλαία στοιχεία που χρησιμοποιεί ως επικεφαλίδες. Με τις ολοκληρωμένες προτάσεις που αρχίζουν με κεφαλαίο γράμμα και καταλήγουν σε τελεία. Με μια στρωτή, χωρίς εκπλήξεις ροή του

στίχου. Αλλά από εδώ κι εμπρός αυτή η σιγουριά, τα επόμενα χρόνια θα χαθεί. Ο ποιητής θα μπει σε μια περίοδο μορφικού πειραματισμού, ο οποίος θα εκφράσει την ανάγκη να εκτονωθούν οι αποσταθεροποιητικές καταστάσεις στην ψυχή του, αυτές που πηγάζουν από την προσωπική εμπειρία του υποκειμένου, στην διάλυση του προγράμματος της αλληλεγγύης. Δεν είναι μόνο που η περιπέουσα κοινωνική πραγματικότητα συντηρητικοποιείται, είναι κυρίως που ο ποιητής μέσα στις οργανώσεις της αριστεράς, βιώνει το παράλογο της σκλήρυνσης της αλληλεγγύης σε μορφές δύσκαμπτες που την αναιρούν. Ζει αυτό που προηγούμενες γενιές έζησαν: την απογοήτευση για την αναντιστοιχία μεταξύ των μέσων και των σκοπών. Η αισιοδοξία του θα εξαφανιστεί, και θα μείνουν ανοιχτές οι πόρτες της ψυχής του για να εισβάλει η έλλειψη εμπιστοσύνης στο μέλλον, που έρχεται σαν καταιγίδα να σαρώσει και να ανακατέψει τα πάντα. Σαν αποτέλεσμα, μέσα στο Είναι λαμβάνουν χώρα ανακατατάξεις στις σχέσεις φαντασιακής και νοητικής λειτουργίας. Η πρώτη θα ενδυναμώσει και

θα απορροφήσει όλες τις εντάσεις, οι οποίες θα αναποδογυρίσουν τη δομή του λόγου, στο βαθμό που η δεύτερη θα χάσει τα όποια ερείσματά της στον δημόσιο χώρο.

Σε ποιήματα που δημοσιεύει ο Γ. Β. στο περιοδικό «Χρονικό» τη δεκαετία του 1980, φαίνεται πως στο ποιητικό υποκείμενο έχει εγκαθιδρυθεί η διχοτόμηση δημόσιο / ιδιωτικό. Το υποκείμενο (ο ποιητής) έχει την εντύπωση, ότι ασκεί πλέον την λυτρωτική πράξη της ποίησης στριμωγμένος στον ιδιωτικό του χώρο, όπου διαπραγματεύεται, προσωπικά πλέον συναισθήματα τα οποία απορρέουν από δυσαρέσκεις που λαμβάνουν χώρα στο δημόσιο χώρο, τον χώρο των οργανώσεων της αριστεράς. Όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και η δομή του ποιητικού λόγου έχει αλλάξει άρδην.

αφουγκράζομαι τις νύχτες που μπρυκάζεις / τα μυαλά σου ψάχνοντας. /

Και αλλού γράφει
με τον καιρό άρχισαν να με χωρίζουν ποτάμια απ' τους φίλους / απ' το σώμα μου κατρακυλά το δέρμα

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Δεν είναι μόνο που η περιπέουσα κοινωνική πραγματικότητα συντηρητικοποιείται, είναι κυρίως που ο ποιητής μέσα στις οργανώσεις της αριστεράς, βιώνει το παράλογο της σκλήρυνσης της αλληλεγγύης σε μορφές δύσκαμπτες που την αναιρούν.